

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 3.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 17. ЈАНУАРА (29. СИНЈЕЊА) 1876.

ГОДИНА IV. (VI.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50, и. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50; четврт ф. 1. 75, и. За све друге земље год. ф. 8, по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све наруџбе шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Ево ступамо у шесту годину нашег рада. Пет година нијесу више мала прошлог за један ерски лист. У њима стекли смо и своје сталне пријатеље и читаоце.

За то мјесто сваке препоруке листа, напоменућемо само данашње околности и без сумње велике догађаје, којима наш народ на сустрет иде. Устанак херцеговачки дочекао је зину у најбољој снази. У истој снази он ће је издржати, а што ће даље бити, то ћемо брзо виђети. С тога, што смо најближи бојишту херцеговачком, добијавио вјести одмах и први и у стању смо да их најјерније и опширно саопштавамо, што свакојако има вриједности и за најудаљеније наше читаоце.

Због тога, осим свега другог, ина „Глас Црногорца“ данас велики значеј, и постаје потребан свакоме, који није равнодушан према свему што се догађа и што ће бити у нашем народу.

За то ко хоће да га има, нека похита на претплату.

Први мјесец дана шаћемо лист свијема до садашњим претплатницима нашијем, а од 1. Фебруара обуставићемо лист свакоме без разлике, ко претплату дотле не пошље.

Вересије нећемо више да имамо, јер је ова за овјех пет година велика постала.

Молимо последњи пут и све дужнике, да свој дуг час прије измире.

Цијена је листу:

За Црну Гору и Аустро-Угарску на годину — — — ф. 6.
на по год. — — — „ 3.

За Србију на годину — — — „ 7.
на по год. — — — „ 3. 50 нов.

За друге земље на годину — — — „ 8.
на по год. — — — „ 4.

Уред „Гласа Црногорца“.

УСТАНАК.

И е бојнога и дипломатскога поља пуно је вјести о устанку херцеговачком.

У доњој Херцеговини, гдје се је усташка војска сада премјестила, било је већ два боја у којима су Турци, са свијем потучени, имали велике губитке. У првом боју пало је само мртвих преко триста Турака, а у доцнијем сукобу, са остатком турске војске, коју су усташе били опколили, погинуло је опет више од стотине Турака. И тако је она турска војска, што је била кренула из Требиња са свим уништена, остала са једнога дјела, који се бјегством спасао и остатак са Радованова ждријела. Губитак усташки знатан је само по томе, што је ту погинуо један војвода њихов Максим Баћевић из Бањана. Ово су дикле нове побједи усташке.

Са дипломатскога поља немамо још никаквих свршених чина да забиљежимо, али ипак врло много и важнијих вјести, које показују, да се тако живо ради. Тичу се скоро и скључиво предлога Аустро-Угарске, којим се има устали народ умирити и задовољити. Са истијем предлогом сагласиле су се све гарантне силе. Посланици њихови имају већ напуте од својих

влада по којима ће се владати у заступању и стога предлога код порте. Не може много грајати, па ће се знати, како ће се завршити у Цариграду ово дјело помирења, које је гроф Андриша започео без сумње у најбољој намјери да се помогне неправедно страдајућем Хришћанству у Турској. За то и нећемо да се истичемо са нашим немјеродавним мишљењем, нити ћемо да разматрамо различна нагађања у страном новинарству.

Међутим изиђићемо овђе последњи разговор грофа Зичија, аустро-угарског посланика у Цариграду са великијем везиром онако, како га наводимо у бечкијем новинама, јер је, по себи, важан и освјетљава положај ствари. Ни с једне стране није изјављена до сад суиња о истинитости овога разговора и за то, као нешто извјесно са поља дипломатскога рада, има значаја изпегла, него што га новинарске комбинације имати могу.

Гроф Зичи отишао је, тако пишу из Цариграда бечки новинама, великом везири прије него се састао министарски савјет и дуго се с њиме разговарао. Аустројски посланик као да је имао налог, да великом везиру саопшти предлог реформација и у исто вријеме утисак и мишљење своје владе о последњем султановом ферману. У Бечу, исто као у Петрограду и Берлину писали се, да су султанске реформе недовољне и да не могу одговорити потребама данашњим. Предлог грофа Андриша има ту циљ, да попуни султанов ферман и да ред у побуњеним земљама успостави уређењем одношаја међу турским и хришћанским становништвом на праведној основи. За то је гроф Зичи обратио највећу пажњу Махмуд паше на потребу, да порта поменути предлог прими и да пристане на гаранције, које ће од ње захтјевати силе у име извршења овога предлога. То значи, порта треба да се споразуме са гарантним силама о предложеним реформама и да тијем избјегне заједничку дипломатску пресију, која неби никако изостала, кад Султан неби послушао ове савјете. Гроф Зичи доказивао је везиру, да је у великом интересу порта, да послуша савјете сила, које ништа друго не намјеравају него одржање турске државе у ничему неповређене.

Махмуд паша је на то одговорио, да се порта не може изјаснити о предлогу, догод га све гарантне силе неприхвате, особито што се тиче питања о гаранцији, даље, да је Султан већ издао врло простране реформе и да има намјеру исте повремено попуњавати и по потреби народа усавршавати. За угушење устанка у Херцеговини турска је влада употребила суверено два средства: силу и помирење. Док Рауф паша стоји према усташима на бојишту и док се Муктар паша озбиљно спрема да удари на њих, порта је послала гатачкога мутесарифа Костаћ ефендију к главарима усташким с налогом, да им у име Султанова понуди оне исте гаранције, које као да потражују три сјеверне силе за остварење реформација. Да се мир стално успостави, потребно је, да побуњеници само своје господару за конач-

сије захваљују, и ако силе искрено желе мир на истоку, то морају Султану у томе погледу са свијем оставити иницијативу. Последњи ферманом објављене реформе не само да задовољавају, него гревашаже жеље народа, који не тражи ништа друго, него бољу и праведнију појезу пореза и добре судове. Ферман и једно и друго подмирује са свијем. Сваки округ бира своје судије и своје порезнике и порта не може никакво више што учинети, него што је учинила. Што се гаранције тиче, она не треба, јер она постоји у дјелству нових установа. Напошљедку је велики везир изјавио да је заузимање сила, које иде у прилог усташима, показало се већ до сада штетно, јер им унијева духа и поуздања.

Ово изјасњење великога везира на сваки начин важно је. Јер показује расположење порте, и кад би се доследност у ње претпоставити могла, било би у толико важније, што би предсказивало судбину заузимања сила. Овако можемо само о појачаним љубопитством изсезивати да видимо, што ће порта одлучити а одговорити силама, које се условно или безусловно сагласиле са пројектом г. Андриша.

МАКСИМ БАЋЕВИЋ

војвода бањански,

погинуо је 8. о. и. у јуришу на турске шанчеве на Радован-ждријелу. Пао је мртав на исто мјесто, јер га је зрно непријатељско погодило по сред чела јуначкога. Храбри другови му изнијели су га из боја и донјели у Дубровник, где му је тјело опојано и одатле спроведено у Бањане и сахрањено у прошлу сриједу.

Родолубиви Дубровчани указали су славном покојнику безгранично саучешће и највеће почасти. Хиљаде учесника било је у сјајном спроводу његовом.

И Новљани, вазда жрки родолуби, достојно су дочекали и испратили тијело Максимово. О томе смо добили 12. о. и. овај телеграм из Новог: „Јутрос у 9 сати донесено је у Суторину тијело војводе Максима Баћевића. Опћинско представништво са начеликом кнезом Војиновићем, свештенство и многбројни народ дочека тијело на Топлу. Послије опјела величанственим спроводом уз пуцњаву прангија кроз варош донесено те хорем спроведено у Рисна“.

Из Рисна немамо извјештаја, али је бав сумње и ту сјајан спровод био.

Максим је имао тек 26 година. Био је лијепа мушка слика. Висок, крупан, шпирокрх, јако развијенијех прса.

И као војсковођа и као јунак лични одликовао се у овоме устанку од самога почетка. И као вођ водио је војску мудро и као јунак био се јуначки: својим рукама дохватио је и сјекао Турке.

И отац Максимов, Јован, војвода бањански погинуо је у рату г. 1862, и већ онда прешло је војводство на Максима, нада му је истом једанајест година било.

И он ево сврши живот на јуначкој пољани. Погибе рано, али славно.

Слава му! и вјечни спомен у народу, за који се жртвовао!

Саонице се почеше већ низ брдо спуштати и у њима се чује пјесанија жешћа него на кои највећем весељу. Пријатељ престаде пуцати на метеризе, и све се утаја читавијех десет минута. После обори ватру на саонице и на метеризе и није никако престајао, него силази из острагуша кроз пушкарнице тврђаве, као из неба град. Пошто сифоше у до, онда они из шапчева — метериза — почну обарати плотуне једнако један за другим, али тако, да је сваки пуце своје пушке састављао с пушкарницом на тврђави, да бране нишанци непријатељу на својој, јер је био жешћи пљсак одова непријатељског у саони, него ларна и бој с обавије стране.

Дочим се саони почеше с пријед одвише подизати и шутцати, а и сиприје кретати, због камења које је много сметало, мало за тим почеше остављати за собом црвену влаку од крви. Порађавше се људи све у ноге, како су се саони подизале на више крије. Пошто развилаше метеризе и прибоше на 30 корака тврђави — стадоше мало, те изијеше рањени и соуште их на кауче, које су за то и нацртане биле. Тугав је без прекида трајао и ништа се није могло разликовати. Саони се почеше опет напријед помицати, те се од великог дима могаху само мало нагледати.

Непријатељ престаде једно три минута. Па онда обори два плотуна, који се могаху разликовати и опет стаде. Тада и усташе стану, те се све утиша, само су различити гласови свакоме на уши долазили. Саони се опет покрену, и већ су биле врло близу тако, да се чинише да су већ пришле уза зид од тврђаве. У том тренутку виђаше се укрућен пизам на бедему, као кад солдат пред својим старјешином стоји и какву наредбу од њега очекује... Нешто викаше али се не могло ништа разумјети, осим што се чу, да три пут каза: аман, аман, аман! У исто вријеме се и застава с полујесеком преклопи низ беду над самом капијом.

Тада Сочича завика: слушај војско, Турци се предају живи у наше руке, него куме непишем језиком и помину свеце које ми славио, да ми не узимају оружје, јер немају худ без њега ићи, а ако им мислимо оружје узимати, ишту да их све исјечемо једнога по једнога редом на капији ове тврђаве. Велики се жигор чује у усташкој војсци за метеризима. Чује се један глас појасни: „немају куд ни с њим ни без њега, а ми и тако не идемо да кољемо људе и плаћемо као они, па нека их беда три час прије, с напних очну, и нека људу ако хоће управо у Стабол“. А Сочича опет: „немој који опоганти руке, тако ти образа и данашњег рада“. Опет жигор и као из једног гласа: „исећемо божија ти вјера, икар сви на љедима носили живе све наше ствари и нове зулџаре“.

Тада саони стајаху као какав отрошан и издржан старца, као најстрожији безразложни и немилоствителни судија, који би се криваче кривачином, па опет да се незадовољни. Сада се и сви усташи исправе и построје у двије врсте од капије на даље. Једна врста долази а друга с горње стране капије. У томе Сочича и Бошковић с године ножевица у руци пред војском те на капију од тврђаве. Један с стаде с доње, а други с горње стране од капије прекрстивше ножеве и капија се отвори. У арији се прѣлаху низами као чавке све главни и с пушкарима напоак окренути у лијевој руди, а десну металну на прса и мало се погину баш као ми у цркви кад се износи света тајна из олтарара. Најавише на капију испод прекрстенијех ножева. Све се сагло и изгледаше као сужав, који је тамновао за девет година без сунца и мјесеца. Сваки је прво пољубио у руке Сачицу и Бошковића, па онда редом остаде усташке старјешине.

Одмах јавише и Вулу Хаџићу да их слободно пушти да иду ће год хоће, тако исто да Вуло нареди и онима што чувају мост на Пиви, да им не чине никакве сметње. То је било у пет сати у четвртка по подне.

Пошто Турци замалоше низ безујске стране к мосту, онда усташе учине шендуз једнијем плотуном из пушкарна, и онда убоше у тврђаву која их је доста обрадовала кад су виђали каква је тврђа и распоред унутра, а и добит је била у тајану и небани. Нађоше 7 мртвијех, који су у-

бијени кроз пушкарнице из метериза. Сутра дан подијеле сву добит на равне дијелове међу свакога војника, а товар брашна и ориза дадоше рањеницима сврх дијела. Било их је рањено 12. два у метеризу а 10 у саонима. Тога дана доби Сочича писмо од заповједника црквачког, у коме говораше нешто пријетени, с неким вишом влашћу као сином и моћном, да ће он то јавити и протестовати, како је Сочича сиво погубити њему толлику војску која се већ предала била. Сви се међу собом сгледаше, и одмах се побојаше да није Вуле све под нож ставио, незнајући шта је било. Нађоше одмах књигоншу, те њега на муче, јер су мислили да није писмо Вулу предао. У том стигне једна чета Вулова, и почеше капизвати да низами виси по дрвима здрави здравцати као плетиваче о клину, и казаше да је врло мало пизана јутрос у зору прошло све једно и жалосно. То је било овако: ноћ је већ била ухватала кад су се они почели спуштати у просјек Пиве к мосту, и кад су чули пушке усташке, кад су шендуз чинили, они су доислили, сад ће нас на мосту све сјести, те онда без пута и путање стругину преко онијех амбиса, те се покрхали сви у комаде, а да шта би чинили сву ноћ ће неми више него један час да најлакше човек иде.

Сочича је одговорио оној заповједнику, да се он не каје што је оне богаље с оружјем живе пуштио, јер се они нијесу нагли да гњаве рају. Он најпосле Богу одговара и људима који ће знати свакога цјентити. Сочича даље одговараше на писмо да се тај заповједник добро чува и притрди, јер вели ако му паве шака би ће му и то само њему судити, без какве више и све моћне силе, а остаде опет пуштати да врђају куд год хоће.

На Безује се усташе бавише до 22. Октобра разваљујући и минајни узету тврђаву док је већ једва и са земљом сранише.

На Безује, 22. Окт. 1875.

ЈЕДАН ИНГЛЕЗ О ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Познати енглески путник и писац Фарлеј издао је сада под насловом: „Турци и Хришћани“ књигу, која је по садашњем енглеском схватању источнога питања тим интересатнија, што у њој тропиљује о тој теми и једно писмо зорда Руседа од мјесеца Септембра прошле године. Већ 1860 г. пише тај државник писцу, били су он и Палмерстон у том сложни и на чисту, да се Инглеска мора оканити своје традиционалне политичке гледи Турске, и да крај страшне апатије турске владе, не може дуље на то мислити, да своју војску и бродовље држи у служби мртвца; данас питати, што је постао од реформара, обављаних пред двадесет година, то да неће бити сигурно никакова неперстојна нестрпљивост. Сваку мисао, да ће Турци сами доспети до добре владе, забације Русе са свим, особито након сирти Фуад и Али паше, који су читави по други децениј до краја године 1860 чинили још поштење, и ако безуспјешне покушаје с издавањем реформара. У свом тестаменту, који датира из Нице од нове године 1862 разлагао је већ Фуад паша Султану Абдул Азису, који је истом ступио на престол, да турско царство мора припасти, ако не поприжи јеврејске цивилизације.

Ако Руседа сада још мисли, да би или власти морале преузети нутарњу управу покрајина или се пак ове последње претворити у аутономне вазалне државе, то је Фарлеј још радикалнији. Њему лебди пред очима пророчанство од г. 1453, кад је освојен Цариград: „За четири стотине напаста ће међед полумјесец; но ипак неће се еједне кокот и бик, међед неће надвладати — али за двадесет година опет, нека знаде ислам и нека се боји, подиће се крст, полумјесец ће пада-ти, поблиједити и изчезнути“. Двадесет година иза кримскога рата минуло је — приближава се час, ће Турци мора узмачнути опет у Брусу, из које је дошао, или у друго, које годно мјесто Мале Азије. У Јевропи — вели — међу 16 милијона душа народа управо бити не може трајно господство 3 и једна четврт милијона Муслована, међу којима је само 1 и једна шестина милијона Отомана, дочим су остали потоци славенских одметника — не могу трајно господствовати тим врше, што би они тим интолерантнији били према свим, који су друге вјере, или би више морали и сами увиђати, да се њихово врховно господство прикине крају.

У Азији напротив могло би 3 милијона Ту-

рака у својој нарастој домини крај само 3 и по милијона Хришћана, како господар над 673,756 четворних миља највеће земље, пријашње стање западне културе довести до новог, величанственог процвата и уједно крај немоне Перзије подићи своју властиту државу до велевласти првога реда. Прорачунало се, да би сама Месопотанија крај ваљане културе могла производити толлико жита, коллико читава Француска и да би се кано продукт памука могла најтежати са Индијом. Руда, суровина сваке врсти, свега тога инаде у изобилу. Држава калифа могла би опет оживити, а трговина, која сада иде око рта добре наде, могла би опет поћи старим путем кроз Анатолију, када би Турска онђе створила одошпаје, који зову капиталне и подухватнике. Тигрис и Еуфрат могли би на својим ободама опет видати градове попут Бабилона; један други Тадмор могао би обновили славу Палира, а Оронтеес водити опет благо у Антиокију, звјезду истока. Смирна могла би опет постати „бисером Азије“; сириске луке могле би успоставити сјаз Сидона и Тира — а Омаалије могли би у Азији опет бити користна власт, дочим су у Јевропи војничка догор, који стоји само на путу културе.

Да Инглеска при том незаборавља на себе, томе се неће нико чудити. За сада — како Фарлеј разлиже — узима к сјејскоме каналу још Крету, да може с миром мотрити даљни развитај ствари и уздржати у својој руси пут у Индију. Цивилизирале мало-азијске Турке и њено уређење према начелима Јевропе за тим је наравски такођер посао инглескога капитала и инглескога подхватаога духа. Будућа жељезница у долини Еуфрата осигурава уједно Инглеској најдиректнији савез са Индијом. Цариград бити ће слободан град под покровитељством власти; или, још боље, главним градом краљевине Бугарске и Македоније. Таково ријешење — вели Фарлеј — источнога питања јест једино које се може извести и које се прије или касније мора прихватити. На свршетку вели Фарлеј, да без озбиљних гаранција, какове може пружити само интервенција и директан надзор власти, сваки покушај с реформара није друго, него дакрдија.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Рајнер, дописник „Шлез. нов.“, који је у почетку устаника и на Цетињу немо вријеме провео, био је, као што је познато, од Турака ухаћен и уапшен у Костајници, и на посредовање Њ. Молниарија опет пуштен. О томе пише он исти ово:

У сриједу 11. о. м. одем у турску Костајницу на црну калу. Без запрехе дошао сам до кафане. Непотрајао дуго а у кафану групе аскера с патангутим бијонетима, већа њихов шчепа ио за раме и поред свег мога одпора привиди ме, да идем с њим. За мало напашо сам се опкољен цјелим стиповиштем костајничким, а чета војничка, која ме је пратила, умножила се уз пут на 100 момака. За 10 минута доведу ме к јузбаши. Наставе претечни испит; ја се оградим. „Пригосорски ипшију“, тако рекосе Турци, „одведите тога пса кајмаџи“. Овоме сам казаво, да сам, Њемац и да се задржавам у Костајници. Кадија ми на кратко рече, да он нека са мнош поља, и пошље ме кајмакаму. Овај није био код куће. Напошљедку дође заповјед да ме затворе. Наприје ме прегледају; одузму ми нож, записке и пригосорску вапцу. „Јеси Шзаба, или вапа је из Прне Горе“. Отворе ми врата од ташнице, која је горе изгледала него свињак. Најприје уђе мој пас, за њим ја. Пред врата поставе стражу од три момака. У ташници било је на земљи нешто мало сламе; мјесто прозора нека рула с решетком, кроз коју је улазила клима, вјетар и киша у ташницу. Ја сам имао лак капут. Легао сам поред пса, али не могах цјело поћи заспати. Чуо сам, ће стража говори, да ће ме сутра „оковати у гвожђе од 40 ока и послати у Бихаџ. То ми баш није било мило чула. Дочекао сам јутро, на пола сирзнут. Чекао сам два сата али нико се није јављао. Онда сам почео дупати у врата и никити стражи, да ме води кајмаку. „Он још спава“ одговоре ми. После два сата опет стави ме дупати и заштити да ми даду што јести. Прохотан смјех стражара бјеше ми одговор. Први дан у апсу на већ иште да једе! Чекај мал! Око пола 12 отворе се врата: „Изводите господине!“ Ишао сам кајмакаму. Дали су ми нож капицу. То је већ био добар знак. Одвела ме

некаку собу, бе је био неки чиновник и неко-
лико Турака. Донесу ракије, понуде ме, чинов-
ник ми направи цигару и понуди ми најновији
број „Босне“. За тим донесу јело. Чорбу смо
јели дрвеним вањикама, а зеће прстица. После
2 сати одведу ме у медане (сул), који је пред-
сједвао кајмакам Али бег. Овај је, изгледао а-
зјатски, поворио је само турски и нешто мало
српски. Четири Турчина сједила су на дивану с
поданијеним ногама. Писар је метнуо парче хар-
тије на кољено, па пише. Исити одпочне. Питали
су ме за име, занимање, мјесто рођења и да ли
сам пријатељ Турцима. Писар дода: да ли су сви
Њемци пријатељи Турцима? Ја слетнем раченима.
За тим се прочита допис хрватског уреда и ме-
не одустане слободна“.

Д О П И С И

Из ТИШКОВЦА, 30. Децембра. — Чудиће те
се знам, да вам из ових страна не долазе одав-
на никаквих гласови о раду одавнше усташке
браће наше против Турација, али како ће те да
вам се што јави, кад ево има готово два мјесе-
ца, кад од пустиг времена као си нијега, намета,
леда, сјевера и више нико никуда не може, већ
је си, ту и стој — на црка, оста! — Тако ти
је баци и са одавншим ујелиненим четама нашим,
које предадоше познати Голуб Бабић и поп Бил-
бија. При свој доброј вољи, готовости и
красном расположењу њиховом о озбиљном раду
и окретају са диндушманима Турцима: ипак, ради
опазених незгодних времена, не могу да за сад
ништа нова изведу, као што га ради истог узро-
ка нијесу могли на бадњи дан или Божић по-
жећи и тврдој најмери својој извести. Но, даће
Бог, те ће се времена поправити, сваку стазу и
пут одкрити, а успавани, или под притиском
клетог душманина, још стевући народ са својим
вјешним поролом осјетити, пак онда тек знаће се,
да ли је четама овјем да отежава или до саме
једине славе свог српског рода, своје рођене
браће и освете над душманином цијелог Српства
и сваког ошог, који се часним крстом врати у
помоћ Христа Бога позива. — Да, онда тек, за
одавнше четинке наступиле вријеме правог рада,
а кад је довољно и преко довољно то, што оне
у ширину и на опрези држе толико хилџа Ту-
рака, који се по Грахову, Трубару, Уљцу, Ва-
вуну и Петровцу развијаше те жалосно дишући,
боје се с једне стране, да их ове неби изнена-
диле, а с друге опет жале и јадикую, што од
ових не могу у Крајини и Херцеговини браћи у
помоћ. Нека их тако, а Бог и душа, неће им
лако бити, тамо кашње, пошто се на нејач, стар-
це и жене, истих одавнших четина сјећа добро-
творни одбор кински пак и мајушни и још добро
можда непознати и непроглашени обрвачки, од-
бор, ком на челу стоји неки доктор Новелер,
која сваком даном пригодно притиче им у помоћ
и пружа им све оно, што силе његове и подлични
му садашњих обрвачких суграђана жртвовати
могу. Слава њима и њему, а пожртвовања њихо-
ва, која су дондла преко сила њиховијех, нека
служе на углед другима, док још невоља траје.

НАШЕ НОВИНАРСТВО.

Обично на измјку сваке старе године сви
новинари српски држе у позиву на претплату
своје престоне бесјеле, у којима се излаже ситу-
ација, положај новина, причају се јади и невоље,
и чине с једне стране претње, с друге свакојака
обећавања.

То је чињено и у овом листу. Камо срећа
да српски новинари немају те потребе! Камо
среће да је круг њихових читалаца, боље рећи
претплатника, толико раширен, и распрострањен,
да немају потребе приликом сваког обнављања прет-
плате апеловати на родољубље уписника и скуп-
љача, викати на нехат публике и пријетити сво-
јим дужницима.

Али, на жалост, стање српског новинарства
још је такво, да се то избјећи не да. Још једна-
ко српски новинари морају да гурају у ребра
своју публику. Но није ни чудо. Духовни ескап
код нас нема још велике дијеле. То се види не
само на новинарском, него и на другом ескапу,
који је духовне природе. У свему томе морају
код нас да раде трогне виле, да би се наш
свијет нагнао на узуповање духовног ескапа. Та-
ко је то код књижа, код позоришта, код слика и
т. д.

Потреба новина још је код нашег свијета
врло слабо развијена. Има доста наших људи ко-
ји ће на свашта прије издати који новичи, него
на новине. Најраспрострањенија је потреба нашег
народа хљеба — осим коре хљеба — поплати
још чашу вина и ракије. На то ће сваки радије
издати новац, него на пр. на новине. Новине код
нас обично држи и муњина средња класа, трговци
и занатлије. Интелигенција, као обично, већном
држи да би се понизила, кад би помагала српско
новинарство. Она, ако има одлука, држи стране
листове.

И тако, хтјели, не хтјели, српски новинари
морају зарад свога опстанка да употребљују
државина средства. Независним српским новинари-
ма не допушта част ни достојанство, да с нови-
нама ћерају занат. А не могу се ни дотле по-
низити, да уређују своје новине као неки ескап,
према његовима и захтјевима публике, која не-
равно своју худ сваки час мијења.

Још имају српски новинари своју велику не-
вољу — с дописницима. Ни један српски лист не
цвјета толико, да би могао изаслати своје нароч-
ите извјештоје у она мјеста где треба, на пр.
сада на бојно поље у Херцеговину и Босну, ни
један не може да издржава своје нарочите извје-
штоје по главним српским мјестима као у Био-
граду, Цетинју, Сарајеву и Новом Саду, Панчеву
и т. д. И тако сви су умучени на добру вољу,
на родољубље, те исекују неће ли се ко сми-
ловати да им допише из тих мјеста, кад се што
важније збује. Прије неколико година још је
добро било у том погледу, било је људи у том
погледу. Било је људи, који су из љубави к
ствари жртвовали по нешто свога времена, и до-
писивали редовно нашим новинама. Сада као да
хоће и то да престане. Неки почеше искати па-
граде и саставише рачуне од толико и толико
новчића. Да је среће, да наше новинарство боље
стоји, све би награде биле са свим умјесне, јер
напосљедку нико није дужан радити бадња. Али
код данашњег стања нашег новинарства није мо-
гуће ни помислити на то. И тако не остаје нашим
новинарима ништа друго, него и даље се ослањати
на добру вољу и пожртвовање оних честитих
дописника својих, који су још толико родољубиви
те сматрају да им је дужност и тим путем при-
помаћи нешто општој ствари.

Тежак положај и горак хљеб уреднички још
се већма отежава и загорчава одношењем њего-
вим према властима. Наш је народ, ваљда по кр-
ви својој, пријатељ опозицији, и онда му годе
новине, кад пишу против власти. Ако се у по-
випама узме тон умијерен, онда то већ публици не
годи: није благо, милаво. Ако се оштрим то-
ном удари, онда се опет државној власти то не
допада, и ту је већ готов државни тужилац да
загри свјим конфискацијама, глобама, процесима,
затворима и т. д. А кад већ дође до густа, те
славно уредничко дође с оне стране браве, онда
се и поштована публика вајка: та баш није
морао тако оштро писати!

Е сад ту нек угоди ко може! У првом слу-
чају одлаца број претплатника, у другом сама
државна власт руши опстанак новинара.

Завста, у свијету ваљда нема новинарства,
које се с толиком муком и натегом издржава,
као што српско. Српски уредници праву су ду-
ховни надничари, гори од оних што ору и копа-
ју, јер докље сви други бар небедом и сведом
одгора живеју, дотле он мора да каље над својим
послом из дана у дан.

Па то би се све којекако и сносило, само да
имају бар колико толико већег одзива наше но-
вине. Ето немамо обве на толики народ више од
три политична листа, па и они без сумње патежу.
Немамо још ни једнога листа политичног, који
би сваки дан изишавио. А од стручних листова
не може вод нас ни један да се одржи: посље
кратак временски сваки угине. С тога (то узглед
обве напомињемо) морамо се чудити; како су се
према таквом искуству неки наши људи мист
одважити, да издају три илустрована листа у Бе-
чу! Та срећа ће бити, ако и један само узмогне
опстати.

Крајње је вријеме, да српски новинари оз-
биљно промисле о судбини својој и свог посла.
Код оваког стања нашег новинарства, ово се ни-
кад неће моћи усавршити, а сваки увиђа да му
је усавршење и свјаше потребно, јер ни једне
новине не одговарају (јер не могу да одговоре)
правом позиву свом. Потреба новина треба да се
рашири у што већем разјеру међу нашим народом,
развијају се таквих новина, које заступају ните-
ресе његове. Да би то могло бити, нужно је да

се развија и буди свјест о јавним стварима, да
сваки осјети неки интерес свој у томе, да разви-
ја је шта се збива у његовом народу и по осталом
свијету.

Иначе наше новинарство и у апсурдак
остати крхљао као и до сад. Уредници српска
биће мученици, од којих ће сваки само жртве и-
скати, али се нико неће побринути за опстанак
њихов и њихових породица.

Саопштавамо ови чланак, који је донно наш
друг, земунски „Граничар“, јер желимо, да се у
што ширем кругу прочита. О предмету овоме и
сами смо више пута озбиљно размишљали и мо-
гли би смо и сада већ неке своје мисли изијети,
које иду на усавршење и оснажење нашег но-
винарства а тако и на побољшање стања новина-
ра. Но данашњи догађаји и послови, принуђавају
нас, да то оставимо за згодније вријеме. На о-
вове ваља ће свакојако радити, па и онда, ако
се, по срећи, овога пута баш и ослободи у
једини народ наш. У.

ПРИЛОЗИ ХЕРЦЕГОВЦИМА У ЦРНОЈ ГОРИ.

Г л у х и о .

(Продужење).

Пош Улићевих * 10, Нико Ђуришић * 6, Сава
Бошковић * 6, Ђукан Рајчевић * 8, Тошо Рај-
чевић * 8, Сава Рајчевић * 8, В. Улићевих * 2,
Анђрија Остојић * 10, Туго Бранковић * 10,
Петро Кнежевић * 13, Стево Петковић * 8, Ил-
ја Гвозденовић * 6, Петро Радовић * 4, Јоко
Радовић * 4, Иво Палићевих * 6, Тошо Гвозде-
новић * 32, Иво Улићевих * 8, Сава Гвоздено-
вић * 6, Петро Гвозденовић * 4, Марко Киковић
* 4, Нико Дрекић * 5, Вуко Дрекић * 3,
Марко Парађин * 2, Сава Масоничић * 6, Мар-
ко Масоничић * 2, Нико Масоничић * 2, Вуко
Масоничић * 4, Петро Масоничић * 4, Сава Па-
лићевих * 2, Бутор Палићевих * 4, Јоко Ста-
нишић * 1, Нико Палићевих * 6, Јоко Петрано-
вић * 4, Јоко Стичановић * 3, Илија Стичановић
* 2, Ђуро Стичановић * 2, Иво Стичановић * 1,
Ђуро Стичановић * 2, Марко Стичановић * 3,
Крсто Масоничић * 4, Нико Драговић * 4, Јоко
Ђуковић * 4, Ђуро Ђуковић * 2, Ђуро Перић *
2, Петро Станишић * 4, Марко Стевов * 1, Петро
Николић * 4, Иво Николић * 4, Ђуро Ђеклић *
2, Илија Ђеклић * 1, Иво Ђеклић * 1, Марко Си-
моновић * 1, Јово Мјалевић * 2, Раде Масоничић
* 3, Иво Масоничић * 4, Илија Масоничић *
4, Иво Маровић * 2, Душо Масоничић * 6, Ни-
кола Масоничић * 2, Петро Уксановић * 2, Мило
Уксановић * 4, Петро Уксановић * 1, Нико Ук-
сановић * 4, Мило Михаљевић * 16, Машин
Уксановић * 1, Раде Душов * 4, Митар Душов *
2, Јоко Вуксановић * 2, Љубо Војводић * 10,
Бело Рајчевић * 2, Стијепо Кнежевић * 2, Јоко
Буйић * 8, Раде Ковачевић * 4, Саван * Коваче-
вић * 1, Петро Ковачевић * 1, Иво Ковачевић *
1, Иво Ж. Ковачевић * 1, Радо Перић * 2, Ми-
ло Перић * 1, Станко Војводић * 4, Иво Ковић
* 2, Сава Дрешић * 2, Иво Дрешић * 2, Стево
Шајиновић * 2, Лазо Шајиновић * 4, Ђуро Или-
ћев * 3, Косто Милов * 4, Ђуро Рашов * 3,
Јоко Митров * 1, Мило Вуксановић * 4, Сава
Вуксановић * 4, Станиша Улићевих * 1, Иво
Бехов * 2, Филин Перов * 1, Иво Радов * 2,
Раде Марков * 2, Јоко Петковић * 4, Того Са-
вић * 2, Илија Савић * 2, Иво Милов * 1,
Шуто Пешин * 1, Мар Радов * 5, Крсто Перов *
Парађин * 1, Мљен * 1, Мило Ников * 1, Јоко
1, Голуб Па, Божо Петрановић * 2, Ничо Петра-
Бехов * 2, Ђ. Ковачевић * 4, М. Мардукић * 4,
новић * 2, Јован Андрић * 2, Флорина * 4,
Иво Јоветић * 6, Марко Митров * 20, Мило
Савановић * 2, Филин Томов * 2, Мило Бујаћ *
Сте, Иво Илчев * 1, Ђуро Илчев * 1, Драго И-
4, С. 4, Иво Лазов * 1, Петро Андрић * 1, Ни-
вов * 4, Иво Вучићевих * 1, Ђуро Вучићевих * 1, Мило
ко Р. * 1, Мило Главичић * 4, Драго Јововић *
Јовов, ро Остојић * 2, Лука Душов * 3, Петро
6, Перић * 4, Јоко Бошковић * 4, Марко Или
Јовов, Ђуро Вучићевих * 2, Митар Јововић * 6,
* 2во Јововић * 2, Јоко Ђуричић * 10, Мило О-
Савовић * 6, Лазо Вучићевих * 2, Петро Јововић
* 20, Иво Бранковић * 2, Јоко Вуков * 2,
Марко Ђуришић * 1, Сава Перов * 1, Мило
Шарчевић * 10, Мато Марков * 4, Нико Богдан-
чов * 2, Марко Шарчевић * 2.

(Продужење се).

ЦЕТИЊЕ, 17. Јануара. — Њ. Св. нишњез
свињо је у прошлу уторак на Ријеку са пратио-
м својом, одакле се јуче по подне одет повратио.

— Дан св. Саве просветитеља српскога
прослављен је свечаним начином као сваке го-
дине. Посље св. литургије било је водоосвеће-
ње у адау богословије и основнице школе.

— Кнез Шаховски, секретар цар. р. генер-
коњуски, вратио се у прошлу понедељник у
Дубровник.

— Дојаском изасланика међународнога ко-
митета за рањене и болесне војнике „црвени
крст“ у Женеви и на предлог њихов, пошто је
већ Прва Гора потписала конвенцију, установље-
но је и у Црној Гори друштво „Црвени крст“ за
неговоње рањених и болесних војника и њи-
хових породица са главни управним комитетом
на Цетињу, који се састоји из пет чланова.

Председник је прештин г. архимандрит Љуби-
мић, а секретар г. Шоиро Ковачевић. Исти дан
зад се главни цетињски комитет образовао, пре-
дано је истоме г. Хумберт најстарији члан иза-
сланства женевог комитета, знакове друштва: би-
јеле пантљике са црвеним крстом на сриједи, које
чланови носе кад год су у дужности и двије
красне заставе са копањима. Заставе су исто так-
ве: бијело поље, а на сриједи црвени крст. Г.
Хумберт предао је такође од стране интернационал-
ног комитета женевога нашем друштву у фонд сто-
тину на пољска. Дајући искрена израза за-
служеној захвалности г. г. изасланицима главно-
га женевог комитета друштва „црвени крст“ у
Црној Гори, ми желимо нашем друштву најбољег
успјех у циљу племенитој и човјечанској, којој
је посвећено.

— Од руског свантетског друштва, за које
оно у прошлу листу јавило, да је дошло, отишли
су три члана, један лекар и двије милосрдне
оестре на Грахово за неговање тамошњих ра-
њеника.

— Од изасланика женевога главног коми-
тета међународнога друштва „Црвени крст“ које
се, дошав на Цетиње, ставило нашој влади на
располагање, отишао је, по одлуци владе, г. др.
Фријер и г. Гец, лекарник, у Жупу. Ње ће у
тамошњој болници, лијечити рањенике.

— У бр. 56. овога листа у допису с Ри-
јеком, у којем су имена приложника, изостало је
случајно име Михајила Пећара, који је
ријечком одбору приложио ф. 15 и сувише за пе-
чење хлеба ф. 25. С овим допуњује се овај си-
нак и неправда погрешка.

— О другој боји у Шуми имамо овај на-
вјештај: Пошто усташи разбише и потукоше у
уторник турску војску, једно одјелење на Радо-
ваном жријелу усташи опколи. Сутра дан ударе
усташи на њих и бој је трајао цијели дан. Тад је
погинуо и војвода Максим Баћевић. Од Турака
погинуло је 110. У вече с бој раздвојио. Војска
усташка повуче се, а остави једно своје одјеле-
ње, да чува опседнуте Турке до сутра, када су
мислили одет напасти их, но Турци те ноћи у-
теку у Царину.

— Из Дубровника телеграфују нам, да су
Турци у великом броју крчили јуче пут Вуко-
вића, те се очекује нов бој.

— Сад нам стиже из Дубровника овај те-
леграм: „Вуковић гори. Незна се кога западно.
Сва турска војска у Шуми. Иде још 6 табора из
Киева. Турски бродови пуцају на усташе из

КЊИЖЕВН

ОСТ.

— Изшла је из штампе др.
„СРБАДИЈЕ“ са овим садржајем: најчешта свеска
Текст: „Труба“, Новели, написе.

А. де Аларкон. — „Књижевне приповјетке је Педро
пав Вук Врчевић, (свршетак). — „Оште е“, ску-
зовање“, предавање Милорада П. Шапче обра-
(свршетак). — „Ко живи у градој дубини, амина,
ској“, од Хекла, превео Станиша. — „Нот мор-
од Колба, превео Станиша. — „Питалице“ и јек“
пав Вук Врчевић (свршетак). — „Кн“ ску-
преглед“. Критика на Грујићеву, Чолак А. живеан
у путничку војну организацију, од Сатићеву
(свршетак). — „Наше слик“, — „Разночитије,
дешне“. Књижевност, Школе, Статистика, Пр. би-
ласци. — „Библијографија“.

Слик: „Лука Петковић“, јунак херце-
вачки. — „Марко Бабић“, јунак босански. го-
Заробљени Турци на Цетињу“. — „Харамаба-
на

Уредник и издавач СИМО ПОПОВИ

адијатиски“. — „Народна пошља у околини
савјетској“. — „Костајинички град“. — „Поглед
на Црну Гору из пристаништа которског“.

„Србадија“ излази од нове године два пут
мјесечно. 1. и 16. Сваки претплатник добија у
своје вријеме на дар велику слику:

„Вође босанске и херцеговачке у српском
устанку 1875 год.“ Цијена је листу врло умје-
рена: на цијелу годину 8 фор., на по год. 4 ф.,
а на четврт год. 2 ф. Преплате се шаље на ову
адресу: Administration der „Srbadija“ in Wien,
III. Ungargasse n.г. 2.

Прва свеска доносиће између осталог једну
pjesму од Змај Јована Јовановића, једну од г.
Грића Миленка, једну приповјетку од Милорада
П. Шапчанина и „Косово“ путничку црту Панте
Срећковића.

— Изшла је прва свеска „СРПСКЕ ЗОРЕ“
забавно поучног листа са илустрацијама са овим
садржајем:

„Чича Тина“, приповјетка из учитељског
живота, од Ђ. Јакшића са сликом. — „Сљепчева
освета“, приповјетка по немачком од Б. И. —
„Србијанка“ са сликом. — „Шваља“ pjesма Ђ.
Јакшића. — „Путне црте о Босни“. — „Под
дубом“, по Кернеру, pjesма Павла У. Марковића.
— „Лезина“ са сликом. — „Одака постоји чо-
вјек? — „Преко пустиње Захаре“ по Г. Рашу
са сликом. — „Босанска кућа“ са сликом. — „Два
ујетничка дјела“ са сликом. — „Рањени Црно-
горац“. — „Прегледне Биљешке“. — „Ребус са
натрадом“.

„Српска Зора“ излази у мјесечним свескама
од три табак и стаје на читаву годину 4 фор.
80 н., на по године 2 ф. 40, а на три мјесеца
1 ф. 20 нов.

Преплати чека се шаље на администрацију
„Српске Зоре“ (Administration der „Srpska Zora“ in
Wien, III. Praterstrasse n.г. 13). Преплату из
Србије prima књижара г. В. Валожића у Београду.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Српско акад. друштво „Зора“)
у Бечу приређује на дан св. Саве „Бесједу с
игранком“ у корист босанско-херцеговач-
ке сиротиње, на аустро-угарском земљишту.
(+ Погоди). Прошлјех дана — случај-
но је изостала ова биљешка из прошлог листа
— ујро је славни повјесничар руски Погодин.
Бно је један од првијех Руса, који је најчаше
љубио Русију и истом снагом љубио све Сла-
венство и исту љубав будио неговао у својо
руском народу. Слава му и вјечни спомен!

ПРИПОСЛАНО.

Поштовани г. Уредниче!

У дичном вашем листу један мало разложни
и неправедни допис из Котора од честног одбора
за страдајуће Херцеговце даде ми повода попра-
вити га у истом листу, у коме ће најмјерави
нипошто ујриједити честност оног нашег брат-
ског скупа, који је својом радњом заслужио
похвале на позли страдајућих, него напротив у
позли пристати на истој сврхи и сачувати га
могућно од неприличних течевија којекота осо-
бито у овим случајевима потребним хлеба.

Јучер молбом из Херцег Новог од браће
наше онога одбора послах 55 центи сухога хле-
ба мојим јемством на исплату докле им од куд
Бог поможе и пошље за исплатити га а то све
на исту добротворну сврху, будући велика нуж-
да.

Толко на почит које заслужује јесам ваш
одави
Јошница, 2. Јануара 1876.

Марко М. Ђурковић,
кап. морски.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

У помоћ исплате новог иконостаза, у па-
рохијалној цркви св. Саве на Савини ове године
прављенога, ова поштована српска господа изво-
лише притећи са сљедећим штедрим прилозима
добровољне милостије своје:

Преосвећени г. епископ Герасим Петрапо-
вић 10 г. Михајил Русовић ф. 6, г. Нико Ста-
вић и г. Же Јелена Јумбурдић по дукат десар, г. г.
Лесо Павловић, Стефан Милановић, Јелена Раду-
ловић, Соке Комненовић, Маријана Ђурасовић по

ф. 5, О. Веаијамин Бујиновић, Богдан Познаневић,
Маријета Занетовић рођена Матровић по 4 ф.,
г. Васо Видковић, Симо Милиновић, Мило Рада-
новић по 3 ф., Ђорђе Војиновић, Спиро Гојковић,
О. Јанкије Аврамовић, Јово Накићеновић, Нанко
Милутић, Ђуро Раповић, Ђуро М. Гојковић, Дано
Павковић, Саво Иванковић, Саво Матковић, Јоко
Радановић, Кате Томовић, Софија Павловић по 2
ф., Глиго Павловић, Филип Гојковић, Јово Мршић,
Ђуро Ђоровић, Драго Дестинић, Маре Томашевић,
по 1 ф., Ђуро Јанковић 50 нов.

Српско грђанско ошгештво ф. 25, Марија
удова Ковачевић ф. 15, Јован Шкуљевић 2 заат-
на дуката, Стефан Иванковић, Марко Мијајловић,
Јован Вучетић, фамилија Опунјић по 10 ф., Јован
Ристић, Александар Дуковић, Лазар Цвјетковић,
Никола Рађенковић, Екатерина Риђенковић, Ма-
рија Лучић Рађенковић по 5 ф. Ристо Кнежић 1
ф. новч. 40.

Свештеник, татори и остала браћа прихожа-
ни, парох цркве Савијске, свима именованим
побојним приложницима овјем изјављују јавну
своју најтопонију благодарност, сведућу молећи
се податељу благих Богу, да он свемоћном сво-
јом десницом обилно награди, са дугим животом,
здрављем и доможним напредком, свете своје
цркве приложнике и украситеље.

Савина, 20 Децембра 1875.

Веаијамин Бујиновић,
адм. парохije.

Васо Видковић,

Глиго Гојковић.

О Г Л А С.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

снага и здравље без медицине и
трошкова.

REVALESCIERE DU BARY из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест
није кадра супрот стати деклантној овој храни,
која без медицине и трошкова лечи све боле у
желудцу, живцима, грудима, плућима, устри,
жлездама, слезини ожама, дисању, бубрезима, и
бјелици, као и туберкулозу, сушину, сипу, ка-
шаљ, затвор, пролив, слабост, шуљеве, водену
болест, грозницу, несвјестичу, конгестије, зујање
ушију, бљубање баш и за вријеме трудноће, су-
жорност, мршављење, ревиу, костоболу, бљедину.
— Извод из 80.000 сертификата од људи, који
су се помогли међу којима сертификати од про-
фесора, г. Бенекса, редов. др. Вурцера, професора
медицине на марбуршком универзитету, медицин-
ког савјетника др. Ангелстајна, др. Пореланда, др.
Камбела, професора др. Деле, др. Уре, грознице
Кестелтјурковиче, жарике Брехановице и мно-
гих других високих особа, свакоме ће се без-
платно послати.

Кратак извод из свједоштва.

Број 64.210. Маркиза Брехановица 7 годи-
на патила је од јетре, не имала сна, дртала на
свима удовима, мршавила чинила.

Бр. 79.810. Г-ђа удова Клемовица на Ди-
зелдорфа, патила је од давнашње главобоље и
бљубања.

Бр. 75.877. Флоријан Келе, ц. рк. чиновник
из Будима, имао је запаљење плућа, несвјестичу
и терет на грудима.

Б. 75.910. Г. Гавра Тешнер, ђав више тр-
говачке школе у Бечу, боловао је од груди и
живца.

Б. 65.715. Г-ђица Мондјева није могла да
једе ни да спава и мршавила је.

Више храни Revalesciere него месо и код
одраслих и беце уштеди 50 пута више на цијени
него ли у другим материјалима и јелима.

У плећаним кутијама: по фунта 1 ф. 50 н.,
1 фунта 2 ф. 50 н., 2 фунта 4 ф. 50 н., 5 фу-
ната 10 ф., 12 фуната 20 ф., 24 фунта 36 ф. —
Нишкоти од revalesciere у кутији по 2 ф. 50 н.
и 4 ф. 50 н. — Чоколада од revalesciere у праш-
ку и таблицама за 12 шоља 1 ф. 50 н., за 24
шоље 2 ф. 50 н., за 48 шоља 4 ф. 50 н., у
прашу за 120 шоља 10 ф., за 288 шоља 20 ф.,
за 576 шоља 36 ф. — Добити се може код Batty
du Barry & Comp. у Бечу Wallfischgasse n.г. 8,
у Пеири код Joseph v. Török; као и по свима
парошима код добрих апотекара и дућанама; а
беча кућа шаље уз поштанску упутницу на сво
стране. Још га продаје у Трети: Settavallo; у
Задру: Andrović; Ријеци: Prodram. (1—25).

Штампано у државној штампарији.